

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Телесне, индивидуалне и друштвене димензије емоција:
ка развоју интегрисане социолошке теорије
кандидата Алексеја Кишјухаса

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију 20.02.2015. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>- др Марко Шкорић, доцент за ужу научну област Социологија, 14.06.2011. године, Филозофски факултет у Новом Саду, ментор.</p> <p>- др Павле Миленковић, ванредни професор за ужу научну област Социологија, 28.06.2012. године, Филозофски факултет у Новом Саду, председник комисије.</p> <p>- др Драгољуб Ђорђевић, редовни професор за ужу научну област Социологија, 06.09.1994. године, Машински факултет у Нишу, члан комисије.</p> <p>- др Владимир Михаић, доцент за ужу научну област Психологија, 24.03.2010. године, Филозофски факултет у Новом Саду, члан комисије.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Алексеј (Јаков) Кишјухас</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 29.12.1983. године, Нови Сад, Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет у Новом Саду, мастер академске студије социологије, мастер социолог.</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2009. године</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: -</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: -</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Телесне, индивидуалне и друштвене димензије емоција: ка развоју интегрисане социолошке теорије

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Дисертација садржи 6 поглавља, 392 + xi страна (проред 1, фонт Times New Roman 12 pt), 8 слика, 7 табела и 1109 референци.

У првом и уводном поглављу (2-37 стр.), посвећеном дефинисању предмета и основних проблема дисертације, кандидат је представио одређење емоција кроз историју са посебним нагласком на месту које су оне имале у историји филозофије (8-27 стр.). Затим, кандидат се посебно посветио проблематици научне дефиниције емоција (њиховој парцијалности и/или еклектицизму), односно одсуству консензуса о овом питању међу наукама фокусираним на различите (телесне, индивидуалне и друштвене) димензије емоција (27-37 стр.). Уз то, овај део одликује и концептуална диференцијација између појмова емоција, осећања, афеката, расположења, осећаја и емоционалности.

Друго поглавље, "Емоције и тело" (38-90 стр.), посвећено је анализи телесних димензија емоција и емоционалности. Оно обухвата сазнања о њиховим еволуционим основама, првенствено кроз анализу изражавања емоција као традиције која започиње Чарлсом Дарвином, а свој крајњи израз добија у истраживањима Пола Екмана (41-50 стр.). Такође, детаљно су анализирана научна сазнања и претпоставке о еволуцији емоција кроз расправу о њиховим еволуционим функцијама, уз доказе о постојању емоција код нељудских животиња и деце пре утицаја социјализације (50-67 стр.). Наредни део овог поглавља чини део "неурофизиолошке детерминанте емоција" (67-80 стр.), у којем се представља неуроендокринологија емоционалне реакције. Наиме, експлициране су неуроанатомија и неурохемија емоција, као и теорије о функцијама мозга приликом емоционалног искуства. Последњи део овог поглавља чини детаљна анализа теоријског програма афективне неуронауке као егземплара интегрисаног теоретисања у оквирима фокуса на телесну димензију емоција (80-90 стр.).

У трећем поглављу, "Емоције и индивидуа" (91-154 стр.) кандидат се посветио индивидуалној димензији емоционалног искуства. Први део овог поглавља чини анализа међуодноса емоција и индивидуиног понашања (92-115 стр.), укључујући ту и психофизиолошку и психоневролошку традицију у бављењу емоционалним искуством. Представљени су и психодинамички, бихевиорални, развојни и мотивациони аспекти емоција, са посебним нагласком на емоционалном развоју и афективној везаности, динамичким системима и регулацији емоција, као и на теоријама мотивације и понашања. Наредни део овог поглавља посвећен је вези између емоција и спознаје, односно когнитивним аспектима осећајности (115-140 стр.). Анализирани су и међуоднос емоционалности и когнитивне процене, когнитивна структура емоција, као и подстицајна дебата о њиховом примату над спознајом (и обрнуто). На крају, као интегрисани подухвати у разматрању индивидуалне димензије емоција истакнуте су психоеволуциона теорија и еволуциона психологија (141-154 стр.).

Четврто поглавље, "Емоције и друштво" (155-222 стр.), бави се друштвеним димензијама емоција. Прво је приказано (амбивалентно) место које су оне имале у класичном наслеђу социолошке теорије (у теоријама Маркса, Вебера, Диркема, Зимела, Мида, Кулија, Парсонса, Лумана, Хоманса, Блауа и Гофмана, 157-194 стр.), а затим и развој и институционализација социологије емоција као засебне социолошке дисциплине уз основне претпоставке и теоријске дебате у њеним оквирима (194-202 стр.). Такође, посебна пажња посвећена је метатеорији социологије емоција (202-211 стр.). Као

интегративни подухват у оквирима социологије анализиран је програм неуросоциологије (211-222 стр.).

Пето поглавље, "Емоције као модел за реконструкцију социолошке теорије" (223-274 стр.), приказује поље емоција у светлу неколико фундаменталних концепата класичне социологије, односно социолошке теорије: друштвене моћи, класе и статуса, ритуала, идентитета и културе. Наиме, ово поглавље нуди (ре)концептуализацију наведених појмова у светлу сазнања социологије емоција, али и других дисциплина. Између осталог, демонстрирана је методолошка, (мета)теоријска и епистемолошка плодност теорија о међуодносу емоција, моћи и статуса (226-240 стр.), теорије о ланцима ритуала интеракције и емоционалној енергији (240-250 стр.), теорија о контроли афекта и контроли идентитета (250-261 стр.), као и бројних теорија о међуодносу културе и емоција (261-274 стр.).

Шесто и закључно поглавље, "Изградња и развој интегрисане социолошке теорије (емоција)" (275-340 стр.), на основу сазнања и закључака изведених из претходних поглавља нуди моделе за заснивање микро-макро и биопсихосоцијалне интегрисане теорије емоција. У том смислу, оно даје (пр)оцену доприноса истраживања емоција (у социологији) развоју интегрисане социолошке теорије (320-331 стр.). Другим речима, телесне, индивидуалне и друштвене димензије емоција се анализирају у светлу превазилажења методолошких, метатеоријских и епистемолошких проблема социолошке теорије. Такође, интегрисане теорије емоција се посматрају у светлу развоја научне теорије људске социјалности и друштва (331-336 стр.), односно развоја научне социолошке теорије (336-340 стр.). Списак коришћене литературе је на странама 341-392.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У овој дисертацији кандидат је исцрпно и адекватно анализирао и проблематизовао телесне, индивидуалне и друштвене димензије емоција, али и релевантност (социологије) емоција по социолошку теорију. Са посебним нагласком на теоријама моћи и статуса, ритуала, идентитета и културе, али и указивањем на микро-макро и биопсихосоцијалне теорије (емоција), у дисертацији су демонстриране могућности за развој интегрисане, научне социолошке теорије.

Када је реч о уводном делу, посвећеном анализи и дефинисању основних појмова дисертације, дат је преглед концептуализација емоција у историји, као и у историји филозофије. На овај начин анализа телесних, индивидуалних и друштвених димензија емоција је укореењена у одређени социоисторијски и епистемолошки контекст. Како показује наведена анализа, у историји промишљања о емоцијама доминирао је став о њима као о пасивним, ирационалним и мистериозним "страстима", односно рушилачким ентитетима које је неопходно контролисати, што је био став који је значајно утицао и на њихову концептуализацију у различитим наукама. Представљена су и два фундаментална приступа или филозофске традиције изучавања емоција: теорије осећања (платоновска традиција) и теорије функција емоција (аристотеловска традиција) као приступи који резултирају у различитим научним теоријама емоција.

Кандидат је затим указао на проблематику научне дефиниције емоција, односно на неадекватно (пре)наглашавање телесне, индивидуалне или социјалне димензије у различитим наукама (биологији, неуронаукама, психологији и социологији), као и међу различитим теоријским, епистемолошким и методолошким оријентацијама. Указано је на то да одсуство консензуса око одређења шта емоције јесу представља прву од многих препрека за интеграцију различитих научних теорија и открића о емоцијама. Другим речима, демонстрирано је да је конкретна дефиниција емоција неретко и сама непосредан резултат специфичне теоријске оријентације уз интринзичне методолошке,

(мета)теоријске и епистемолошке недостатке (који су и тема дисертације). С тим у вези, указано је на то да биологија и неуронауке обично полазе од телесне димензије емоционалног искуства, психолошке теорије често (пре)наглашавају индивидуалне димензије понашања и/или спознаје, док се социологија усредсређује на социокултурни детерминизам емоционалног искуства или нуди еклектичка одређења емоционалних феномена.

С друге стране, кандидат већ у уводном делу образлаже софистициране концептуализације емоција које инкорпорирају и телесно-физиолошке и ментално-когнитивне и друштвене или социокултурне димензије (уз одређење каузалних односа међу њима) које су неопходне за целовито разумевање и објашњење феномена емоционалности. Другим речима, у дисертацији се демонстрира корпус заједничких тврдњи о томе шта емоција јесте, а које сведоче и о (крос)дисциплинарном приближавању наука и кумулацији замисли и сазнања о емоцијама међу различитим теоретичарима. У овом делу је постављена и полазна основа за читав рад и изнета је главна теза да мултипарадигматски карактер социологије као науке, проблематичан однос социологије и наука о животу, као и нивои дезинтегришућих подела у структури социолошке теорије, представљају препреку за раст научног знања и развој научне социологије. Изнета је и тврдња да интегрисано изучавање телесних, индивидуалних и друштвених димензија емоција може значајно допринети превазилажењу наведених проблема.

Наредни део дисертације посвећен је анализи међуодноса емоција и тела, уз нагласак на еволуционим основама и неурофизиолошким детерминантама емоција. У поглављима која се баве телесним изражавањем и еволуцијом емоција кандидат упућује на релевантност дарвинистичке перспективе када је реч о телесним, али и другим димензијама људске емоционалности. Демонстрира се да су емоције као адаптивни обрасци еволуирале као последица реаговања на рекурентне ситуације у еволуционој историји врсте (савладавање препрека, стицање хране, сексуални односи, бег од грабљивице, интеракција родитеља и потомства, интеракција између странаца итд.). То јест, да су емоције адаптације које су настале процесом еволуције путем природне селекције чија је функција (била) брзо и поуздано решавање појединих категорија најважнијих животних изазова. Слично томе, изражавање емоција се интерпретира као универзална ексапација проузрокована адаптивном вредношћу комуникације важних друштвених информација. Ове тврдње се затим поткрепљују доказима о постојању емоција код не-људских животиња и код новорођенчади и деце пре утицаја социјализације. На овај начин упућује се на релевантност изучавања емоција у контексту урођених и еволуираних функција оријентисаних ка опстанку, односно увећању адаптивне вредности.

Поглавља дисертације која следе баве се неуроендокринологијом емоционалне реакције, односно доказима о дистинктивним неурофизиолошким областима и неурохемијским процесима који су у непосредној вези са емоцијама. Приказане су и различите теорије о неурофизиолошким основама емоционалног искуства, односно осећајности. Међутим, посебна вредност овог дела дисертације огледа се у детаљној анализи афективне неуронауке као интердисциплинарног теоријског програма који на плодан начин интегрише сазнања неуронаука са сазнањима еволуционе биологије и психологије (емоција). У том смислу, демонстрирана је могућност интеграције неуронаучних, когнитивних и бихевиоралних приступа мозгу, емоцијама и понашању. Коначно, кандидат је у овом делу дисертације недвосмислено и прикладно аргументовао тезу о продуктивности и релевантности (изучавања) телесне димензије емоција у социологији, уз посебан нагласак на еволуционим аспектима ове димензије.

У наредном делу дисертације кандидат се посветио индивидуалној димензији емоција, односно њиховој вези са индивидуиним бихевиоралним обрасцима и менталним процесима. Дата је исцрпна анализа различитих теоријских приступа у објашњењу индивидуалних процеса који се сматрају емоционалним, међу којима су и психофизиолошка и психонеуролошка традиција, као и психодинамички, бихевиорални, развојни и мотивациони аспекти емоција. Важан део дисертације чини и поглавље посвећено међуодносу емоција и спознаје, као (традиционално) супротстављених феномена. С тим у вези, кандидат тврди и демонстрира да су емоције и спознаја (а посебно когнитивна процена) нераскидиво повезани, односно да је свако емоционално искуство специфична мешавина мишљења, осећања, памћења, телесних промена и понашања. Докази за ову тврдњу (про)налазе се у неуронаучним истраживањима, али и у оквирима приступа попут психоеволуционе теорије и еволуционе психологије емоција. Уз то, наведени теоријски подухвати се успешно анализирају и као модели за интеграцију сазнања психологије и еволуционе биологије (емоција), што је у функцији циљева дисертације. Дакле, можда најзначајнији аспекти овог дела односе се на проблематизацију секвенце емоционалног искуства у различитим приступима посвећеним индивидуалној димензији емоција, као и у демонстрацији теоријске плодности и интегративног потенцијала психоеволуционих и еволуционо-психолошких приступа.

Када је реч о друштвеној димензији емоција, кандидат илустративно проблематизује одсуство њиховог детаљног разматрања у социологији 20. века, како у домену теорије, тако и у домену истраживања. Уз то, он покушава да одгонетне узроке упадљивог недостајања овако важног феномена људског искуства и друштвеног живота у периоду институционализације, раста и развоја ове науке. С друге стране, указује се и на имплицитно и на експлицитно присуство емоција у самом средишту теорија оснивача социологије, упркос уобичајеним интерпретацијама ових теорија. Путем повратка класичном наслеђу социолошке теорије, односно пажљивом анализом класичних текстова, кандидат је демонстрирао да су емоције биле незаобилазни (иако амбивалентни) феномени за утемељиваче социологије, чиме је значајно допринео реконцептуализацији овог наслеђа. Такође, важан допринос овог дела дисертације јесте и разматрање метатеорије социологије емоција у виду детаљног разликовања различитих теоријских, методолошких и епистемолошких полазишта, претпоставки и оријентација када је реч о бављењу друштвеном димензијом емоција. У функцији предмета (проблема) и циљева ове дисертације кандидат је прикладно анализирао неуросоциологију (емоција) као дисциплину са изузетним интегративним потенцијалом.

Даљом анализом друштвене димензије емоција у дисертацији се излажу теорије емоција и моћи, класе и статуса, теорије ритуала интеракције и емоционалне енергије, теорије контроле афекта и контроле идентитета, као и теорије културе и емоција. Посебна вредност овог дела дисертације огледа се у одговору на питање како (традиционално запостављена) анализа емоција у социологији може да допринесе стварању адекватнијих и квалитетнијих социолошких теорија, односно бољем објашњењу друштвеног света. У том смислу, кандидат је понудио моделе за ново промишљање или теоријску реконструкцију низа фундаменталних социолошких концепата као што су друштвена моћ, ритуал, идентитет и култура. Док су социолози емоција често анализирали утицај друштвених фактора на емоционално искуство и емоције (тј. посматрали су емоције као зависну варијаблу), кандидат у својој дисертацији поставља питање о томе на који начин емоције представљају независну варијаблу или фактор који детерминише остале друштвене феномене и предмете истраживања социологије. Извртањем стандардног питања социологије емоција "наглавачке" наводи се да емоције попут својеврсне "недостајуће карике" чине незаобилазно средство или корисни модел за изградњу

адекватни(ји)х социолошких теорија моћи, ритуала, идентитета и културе. Тада се као значајан научни допринос дисертације издваја употреба социолошких сазнања о емоцијама и њиховој улози у друштвеном животу у протекле четири деценије у циљу квалитетније и научно релевантније (ре)концептуализације неких основних социолошких појмова, односно различитих друштвених структура и процеса.

Ова поглавља дисертације демонстрирају да емоције нису (или бар не смеју да буду) једино "необичан" предмет једне посебне социолошке дисциплине, већ нешто што је од централног значаја по социологију у целини. Наиме, тврди се да су емоције и емпиријски и суштински повезане са друштвом самим тим што су последица актерове укључености у друштвену интеракцију. Затим, наводи се како су оне предуслов и многих других друштвених аспеката људске стварности, са посебним нагласком на мобилизацији енергије и стварању мотивације за постизање важних друштвених задатака, односно на генерисању друштвене солидарности. У том смислу, истиче се да је једна од кључних карактеристика људи њихово ослањање на емоције при формирању друштвених веза и при изградњи сложених социокултурних структура, уз упућивање на учестале опаске/метафоре о емоцијама као "лепку" друштвене солидарности. Ово су сазнања до којих се паралелно долази и у еволуционој биологији, неуронаукама и социјалној и когнитивној психологији, што је такође истакнуто на недвосмислен и прикладан начин. Значај ових навода је у закључку према којем је неопходна детаљнија анализа друштвених димензија емоција као нечега што (може да) има последице по целокупну социолошку теорију. У том смислу, посебно се издваја улога детаљног изучавања телесних, индивидуалних и друштвених димензија емоција у циљу развоја микро-макро и биопсихосоцијалне интегрисане социолошке теорије.

На крају, закључна поглавља дисертације сведоче о проблемима са којима се суочава социолошка теорија у виду њене некохерентности, ирелевантности и претеране диференцијације, односно о својеврсној кризи и дезинтеграцији социологије. Ови проблеми тада се аналитички концептуализују као методолошки проблем јединице анализе који је затим и једна од кључних метатеоријских линија поделе социолошке теорије, односно као епистемолошки проблем одсуства интеграције знања социологије са знањем других наука (а посебно наука о животу). Према наводима у овој дисертацији, решење за оба проблема могуће је пронаћи у развоју интегрисане социолошке теорије која би производила кумулативно знање посвећено објашњењу друштвених феномена. Дакле, као основни проблеми социолошке теорије препознате су дебате између микро- и макросоциологије, као и дебате о интелектуалној кооперацији или изолацији социологије од других наука о човеку. У овом делу дисертације кандидат је демонстрирао тврдњу да истраживање емоција у социологији и другим наукама може значајно допринети превазилажењу наведених дебата. Многи подухвати социологије емоција, као и социолошких теорија које у својим претпоставкама озбиљно разматрају проблематику емоција, сведоче о томе да је социологија већ кренула путевима овог превазилажења у правцу сазнајно квалитетнијих, плаузабилнијих, целовитијих и научни(ји)х теорија о друштву.

Закључци дисертације недвосмислено указују на то да социолошко истраживање емоција може да буде егземплар за интегрисану социолошку теорију, што представља оригинални научни допринос дисертације. Ово је постигнуто формулацијом модела микро-макро и биопсихосоцијалне интегрисане теорије емоција, односно детаљном проценом доприноса истраживања емоција у социологији развоју интегрисане социолошке теорије. С тим у вези, кандидат је посебно анализирао везе између микро и макро нивоа анализе, односно телесних, индивидуалних и друштвених димензија емоција у теоријама и теоријским приступима који уважавају и интегришу наведене нивое и димензије. Уз то, у закључку

дисертације се указује и на путеве развоја синтетичке теорије емоција у науци, као теорије која би морала бити изграђена на еволуционим, неуронаучним, когнитивним и социокултурним основама. Основни постулати и теоријске претпоставке овакве теорије полазиле би од става да су примарне емоције адаптације које су настале процесом еволуције путем природне селекције, док њихове међусобне комбинације и интеракције са когнитивним и социокултурним факторима одређују целокупан варијабилитет и комплексност емоционалног живота човека. У овако дефинисаном оквиру емоције се схватају као решења специфичних адаптивних проблема које су људи решавали током своје биолошке, али и социокултурне еволуције, уз интеракцију између њих.

Конечно, кандидат у својој дисертацији упућује и на нужност изградње (истински) научне социолошке теорије, при чему микро-макро и биопсихосоцијалну интегрисану социолошку теорију посматра као средство за достизање тог циља. Наиме, аргументовано је да интегрисана теорија емоција социологији може понудити подстицајне опште принципе за формулисање каузалних и предиктивних научних теорија људске социјалности и људског друштва. У духу превазилажења антагонизма између "две културе" кандидат исправно позива на блиску сарадњу између социологије, психологије и биологије, односно на пажљиво и детаљно објашњење међуодноса биолошких, психолошких и друштвених утицаја који би оснажили научни карактер социолошке теорије. Ова дисертација је демонстрирала да су емоције значајна полазна основа за подухвате овог типа.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Škorić, M., A. Kišjuhas and J. Škorić (2013). "Excursus on the stranger" in the context of Simmel's sociology of space. *Sociológia – Slovak Sociological Review* 45 (6): 589-602.

Škorić, M. i A. Kišjuhas (2012). *Evolucija i prirodna selekcija: Od Anaksimandra do Darvina*. Novi Sad: Mediterran Publishing.

Škorić, M. i A. Kišjuhas (2012). Biološke osnove društvenih hijerarhija. U knjizi: D. Marinković i S. Šljukić (ur.), *Promene u društvenoj strukturi i pokretljivosti* (str. 22-86). Novi Sad: Filozofski fakultet.

Škorić, M. i A. Kišjuhas (2012). Globalizacija kao hibridizacija i heterogenizacija globalnog. U knjizi: V. Sokolovska i D. Marinković (ur.) (2012). *Regioni i regionalizacija: sociološki aspekti* (str. 63-92). Novi Sad: Mediterran Publishing.

Škorić, M. i A. Kišjuhas (2011). Razvoj analize socijalnih mreža. U knjizi: V. Sokolovska i M. Škorić (ur.), *Analiza socijalnih mreža I* (str. 11-67). Novi Sad: Filozofski fakultet.

Kišjuhas, A. (2014). Teorija kontrole identiteta i njen značaj za sociologiju emocija. U knjizi: I. Živančević-Sekeruš (ur.) (2014). *Konteksti I: Zbornik radova* (pp. 1213-1234). Novi Sad: Filozofski fakultet.

Kišjuhas, A. (2011). Network theory of Randall Collins: Towards a microsociology of creativity. U knjizi: S. Petlevski i G. Pavlić (eds.) (2011). *Spaces of Identity in the Performing Sphere* (pp. 105-124). Zagreb: Fraktura i Akademija dramske umjetnosti.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Ова теза садржи неколико главних закључака датих на основу анализе телесних, индивидуалних и друштвених димензија емоција. Први и најзначајнији међу њима јесте да социолошко истраживање емоција може да буде егземплар за развој интегрисане социолошке теорије. Наиме, ова теоријска анализа је демонстрирала да изучавање емоција може премостити јаз који постоји између микро и макро нивоа анализе (методолошки и метатеоријски ниво) и јаз између социологије и других наука (епистемолошки ниво). Другим речима, емоције су препознате као поље које може да укаже на подстицајно повезивање нивоа анализе у социологији, као и на интеграцију знања различитих наука. У том смислу, међу закључцима дисертације су и формулације модела микро-макро и биопсихосоцијалне интегрисане теорије емоција уз демонстрацију тврдње да научне дисциплине које се баве емоцијама могу унапредити социолошко знање у методолошком, метатеоријском и епистемолошком смислу.

Други закључак дисертације односи се на формулисање теоријских модела који нуде реконцептуализацију неколико темељних феномена социолошке теорије (моћи, статуса, ритуала, идентитета и културе) из угла социологије емоција, али и других наука и научних дисциплина. С тим у вези, наводи се да емоције могу допринети адекватнијем и научно релевантнијем разумевању и објашњењу многих концепата социолошке теорије, односно феномена друштвеног живота. Дакле, значајан закључак дисертације јесте и јасно указивање на релевантност изучавања емоција за само језгро или средиште интересовања социолошке теорије.

На крају, међу закључцима дисертације могуће је истаћи и демонстрацију могућности за интеграцију знања биологије, психологије и социологије (емоција) у јединствену и свеобухватну теорију о емоционалности, али и социјалности и људском друштву. Као предуслов за овај подухват наводи се и доказује став да социолошка теорија мора престати да маргинализује и/или игнорише сазнања других наука, односно да је неопходна интеграција сазнања социологије, еволуционе биологије, неуронаука и психологије. На овај начин, међу закључцима се издваја и тврдња да социологија може достићи теоријску синтезу, као и остварити адекватнији однос према наукама о животу, у чему изучавање телесних, индивидуалних и друштвених димензија емоција може играти централну или изузетно важну улогу.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Приказ и тумачење резултата теоријског истраживања у овој докторској дисертацији изведени су на темељу добро постављених проблема, као и предмета и циљева истраживања. Наведени резултати представљени су и протумачени на теоријски и методолошки адекватан и релевантан начин. Из наведених разлога они се позитивно оцењују као значајан допринос научном објашњењу испитиване проблематике.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.
2. Дисертација садржи све битне елементе који су неопходни у оваквој врсти рада.

3. Ова дисертација представља оригиналан допринос науци јер на темељан начин обрађује телесне, индивидуалне и друштвене димензије емоција, као и зато што демонстрира могућности за превазилажење појединих фундаменталних методолошких, метатеоријских и епистемолошких проблема социолошке теорије. Другим речима, дисертација је потврдила претпоставку да социолошко изучавање емоција представља егземплар за развој интегрисане социолошке теорије.

4. Сваки теоријски рад из научне дисциплине као што су социолошке теорије суочен је са бројним ризицима и изазовима, посебно у аспектима као што су прегледност, исцрпност и критичка анализа. Неки од ових аспеката су и разумљиви недостаци ове дисертације, што је у тексту идентификовао и сам кандидат. Међутим, у дисертацији нису уочени никакви недостаци који би утицали на карактер оригиналног доприноса науци, нити на резултате теоријског истраживања који чине ову дисертацију.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже да се докторска дисертација под насловом "Телесне, индивидуалне и друштвене димензије емоција: ка развоју интегрисане социолошке теорије" прихвати, а кандидату Алексеју Кишјухасу одобри одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Доц. др Марко Шкорић

Проф. др Павле Миленковић

Проф. др Драгољуб Ђорђевић

Доц. др Владимир Михаић